

VERSLAG van de hybride vergadering van de Statencommissie Ruimte, Groen en Water op 7 september 2022

Voorzitter:

Mr. S.F. van Ulzen

Namens GS aanwezig: mw. drs. W.R.C. Sterk (gedeputeerde) en dhr. A.J. Schaddelee (gedeputeerde)

Aanwezig commissie: T. de Boer (GroenLinks), E. Broere (BVNL), M. Eggermont (Socialisten Utrecht), M. van Elteren (GroenLinks), J. van Gilse (VVD), N. de Haan-Mourik (ChristenUnie), H. de Harder (ChristenUnie), F. Hazeleger (SGP), K. de Heer (ChristenUnie), M. de Jong (GroenLinks), A. Karatas (GroenLinks), M. Lejeune-Koster (PvdA), O. de Man (VVD), H. Rikkoert (ChristenUnie), A. Schie (VVD), M. Stegenga (CDA), D. van Ulzen (VVD), C. Westerlaken (CDA), M. de Widt (D66)

Van ambtelijke zijde aanwezig:

F. Kools (commissiegriffier), N. Nellestijn (commissiesecretaris), Katy Boesten (Notuleerservice Nederland)

Presentatie:

J. Meijer, W. Hellevoort, J. Reinierse (presentatie agendapunt 2)

1. Heropening

De voorzitter, mevrouw Van Ulzen, heropent de vergadering van 31 augustus en heet de aanwezigen en degenen die via Teams deelnemen of meeluisteren welkom. Er staat vandaag één onderwerp op de agenda: de stikstofaanpak. Er komt eerst een technische presentatie over de stikstofaanpak, waarna dit onderwerp naar aanleiding van een Statenbrief een bespreekpunt is in commissieverband. Zij verzoekt de aanwezigen om hun vragen na de presentatie te stellen. Gedeputeerde Sterk heeft aangegeven de volgende onderwerpen te willen bespreken:

- Een terugblik op wat er afgelopen zomer gebeurd is.
- De aanpak die zij voorziet voor de gebiedsgericht aan aanpak landelijk gebied.
- De laatste stand van zaken vergunningverlening
- De ontwikkelingen binnen het stikstofdossier.

De technische presentatie wordt verzorgd door mevrouw Meijer, programmamanager Gebiedsgerichte Aanpak Landelijk Gebied, de heer Hellevoort, coördinator Gebiedsgerichte Aanpak Landelijk Gebied en de heer Reinierse, beleidsmedewerker vergunningverlening. Op de achtergrond is de heer Steurrijs, opgavemanager, aanwezig.

2. Technische presentatie stikstof

De voorzitter geeft het woord aan de presentatoren. De presentatie is terug te vinden als bijlage bij agendapunt 2: Presentatie infosessie RGW GGA.

De voorzitter bedankt degenen die de presentatie hebben gegeven en informeert of er technische vragen zijn.

Mevrouw Van Gilse merkt op dat zij data over de planning heeft gehoord en constateert dat januari volgend jaar al de eerste richting bepaald moet zijn voor de provinciale gebiedsprogramma's. Zij vraagt of dit een reële planning is aangezien nog niet alle doelen bekend zijn. Ook vraagt zij wat er gebeurt als dit niet lukt. Daarnaast stelt het Rijk € 250 miljoen ter beschikking aan de provincies voor de legalisatie van de PAS-melders. Zij vraagt of al inzichtelijk is hoeveel de provincie Utrecht nodig heeft voor de PAS-melders. Bij de NNN-percentages gaat het om maatwerk. Betekent dit, vraagt de spreker, dat de 95% reductiedoelstelling bij het NNN niet meer hoeft en dat de provincie dit volgens maatwerk zelf kan inrichten? Of blijft het reductiepercentage bestaan en mag men dit uitspreiden over andere boerenbedrijven in de provincie. Haar vraag is dus eigenlijk of het totale percentage gelijk blijft. Tot slot vraagt zij of de provincie zelf al een definitie voor koplopers heeft geformuleerd.

De voorzitter constateert dat er drie politieke vragen en één technische vraag zijn gesteld. De politieke vragen schuiven door naar de volgende vragenronde. Zij vraagt of een van de ambtenaren de vraag over het reductiepercentage kan beantwoorden.

Mevrouw Meijer antwoordt dat het Rijk heeft aangegeven dat de provincie maatwerk mag leveren, maar hoe dat maatwerk eruit komt te zien moet in de Gebiedsgerichte Aanpak Landelijk Gebied met alle partijen bekeken worden. Uiteindelijk hebben de provincies gezamenlijk met het Rijk te voldoen aan wat er in de wet staat. Daar

zal men met elkaar naartoe moeten werken. Hoe dat exact gaat uitwerken voor de NNN kan zij nu nog niet zeggen omdat dit straks uit de Gebiedsgerichte Aanpak Landelijk Gebied zal moeten komen.

De voorzitter bedankt voor de beantwoording van deze vraag en meldt dat de rest van de vragen later terugkomen.

Mevrouw Van Gilse merkt op dat NNN niet in de wet staat en vraagt of het betekent dat dit niet meer hoeft.

Mevrouw Meijer antwoordt dat het NPLG een verbreding aangeeft waarbij men naar het volledig landelijk gebied moet gaan kijken. Voor de hele provincie zal gekeken moeten worden hoe en waar men de reductieopgave vorm kan geven. Dit is het maatwerk dat in de Gebiedsgerichte Aanpak Landelijk Gebied geleverd moet worden.

De heer Germs vraagt hoe groot de haalbaarheid is van het hele project qua tijd. De Staten krijgen iedere keer weer nieuwe informatie. Er zijn nog ontbrekende schakels en de hele provincie moet worden bediend. Hoe haalbaar is het totale traject?

De voorzitter plaatst deze vraag door naar de gedeputeerde in het volgende deel van de vergadering.

De heer Westerlaken vindt de percentages verwarrend. Men spreekt in de presentatie over 46% en 74%. Hij vindt dit lastig. 46% is voor het hele landelijk gebied maar hij had de indruk dat dit het percentage was uit de presentatie van de minister, inclusief NNN. Er wordt een link gelegd tussen de wet en NNN, terwijl de Staten een motie hebben aangenomen dat de provincie Utrecht dit niet gaat doen. Spreker wil graag helderheid over het percentage zodat iedereen over hetzelfde percentage spreekt.

De voorzitter meldt dat de gedeputeerde deze vraag zal beantwoorden.

De heer Westerlaken heeft nog een technische vraag: Er wordt gesproken over natuurdoelanalyses. Hij vraagt of dit hetzelfde is als de N-2000 opgave per gebied. De provincie heeft uitgebreide beschrijvingen van die gebieden met allerlei natuurkwalificaties die hieraan hangen. Betekent dit dat alles opnieuw moet worden gedaan omdat er natuurdoelanalyses gemaakt moeten worden? Of maakt men gebruik van wat er al ligt? Ook wordt er gesproken over een regie vanuit de landelijke overheid die de provincie gaat ondersteunen. Dit lijkt in tegenspraak met elkaar en hij had hier graag een antwoord op.

Mevrouw Meijer antwoordt dat de natuurdoelanalyses door een onafhankelijk adviesbureau worden opgesteld. Hierbij wordt gekeken naar de kernopgave, de verantwoording over de gebruikte methodieken, de ecologische analyse van de huidige natuurkwaliteit en de oppervlaktes daarvan. De natuurdoelanalyses zijn ook nodig om de vergunningverlening daaraan te toetsen omdat de wet zegt dat er geen verslechtering mag plaatsvinden. De natuurdoelanalyses moeten helpen om die onderbouwing verder te geven. Met betrekking tot de regieorganisatie legt zij uit dat dit een naam van het Rijk is en dat zij hier geen uitspraak over kan doen. Momenteel worden gesprekken gevoerd tussen de provincies en de regieorganisatie. Het is de bedoeling dat het Rijk bij alle lopende vragen gaat ondersteunen en kijkt naar capaciteitsvraagstukken en soortgelijke onderwerpen, zodat het Rijk de provincies op weg kan helpen.

De heer Veenstra heeft een aantal korte vragen:

- Er werd opgemerkt dat stikstof er wel doorheen fietst. Hij dacht echter dat dit een uitgangspunt zou zijn en dat stikstof een soort leidend principe wordt door alle issues heen met meekoppelkansen. Hij heeft in een project meegemaakt dat er veel meekoppelkansen werden ingediend waar uiteindelijk geen geld voor was. Hij vraagt of in dit spectrum de meekoppelkansen gebudgetteerd zijn, of dat hier nadere financiering voor moet worden gevonden.
- Hij is benieuwd naar de samenwerking met het waterschap als het over water gaat. Wie doet wat en wie is waar verantwoordelijk voor als het om water gaat?
- Het instrumentarium moet van landelijk komen maar hij is benieuwd of er binnen de provincie instrumentarium voorhanden is waarover geïnformeerd kan worden.
- Hoe zit het precies met de rechtszaken rondom beweiden en bemesten, en waar gaat het dan om?

De voorzitter vermoedt dat de vraag over geld niet gemakkelijk te beantwoorden is door de ambtenaren.

Mevrouw Meijer beaamt dit en legt uit dat de randvoorwaarden die aan het Transitiefonds worden meegegeven bij de provincie nog niet bekend zijn. Zij kan geen uitspraak doen in hoeverre de meekoppelkansen hierin meegenomen worden omdat zij dit nog niet weet. Stikstof valt onder de hoofdogaven waarbij men met elkaar in de gebieden bekijkt hoe men met de vijf opgaven kan oppakken en de natuur weer gezond kan maken zodat ook de vergunningverlening weer op orde kan komen. Het gaat om de integrale blik waarvan stikstof een van de belangrijkste onderdelen is.

In antwoord op de vraag over de instrumentenkoffer antwoordt zij dat men eerst wil dat het Rijk met een goed pakket aan maatregelen komt. Anderzijds heeft de provincie veel subsidie- en andere maatregelen waarvan op dit moment al gebruik gemaakt kan worden. De provincie wil daarnaast, specifiek voor deze transitie, nog een instrumentenkoffer ontwikkelen zodat dit meer toegesneden is op wat men nu nodig heeft en wat vooral de agrarische sector nodig heeft.

De heer Hazeleger heeft een aantal vragen:

- Heeft de provincie scherp wat zij nodig heeft voor de verdeling en voorwaarden van de PAS-melders. Zijn de PAS-melders al in beeld? Weet de provincie wat zij nodig heeft om die legalisatie uit te gaan voeren zodat zij dit concreet bij het Rijk kan vragen?
- In de presentatie wordt gemeld dat er actief wordt gezocht naar agrariërs die hun bedrijf willen verkopen. Hij vraagt of dit binnen de gebieden van het Handelingskader is, of binnen de hele provincie. Toen motie 54 werd aangenomen, werd bij het advies gezegd dat dit beperkt moest worden tot de Gebiedsgerichte Aanpak en niet mocht worden verbreed. Hij vraagt of dit is losgelaten.
- Met betrekking tot de Gebiedsgerichte Aanpak wordt iets gezegd over gebiedscoördinatoren die vanuit de provincie worden aangesteld. Er ligt echter een aangenomen motie van juli 2020 waarbij de Staten heeft uitgesproken dat de provincie op zoek moet naar onafhankelijke partijen en personen die in staat zijn de gebiedsprocessen in de uitvoering te leiden.

De voorzitter merkt op dat de laatste vraag voor de gedeputeerde is.

De heer Hazeleger beaamt dit en vervolgt zijn vragen:

- Hoe is het met de praatclub van boeren? In het oosten van de provincie zouden boeren een overlegtafel krijgen waar zij zelf konden praten over hun inzet. Hier was een toezegging over en hij is technisch benieuwd hoe het hiermee staat.
- Hoe staat het met extern salderen? Hier zijn in het verleden gerechtelijke uitspraken over geweest en is hier nog een update van te geven? Kan dit überhaupt alweer?

De voorzitter geeft aan dat de laatste vraag een politieke vraag is.

De heer Hazeleger vindt dit een technische vraag omdat hij vraagt hoe dit juridisch ervoor staat en of hier nog een nieuwe uitspraak over is. Hij vervolgt zijn vragen:

- Zijn de 39 RAV-zaken allemaal zaken waarbij het gaat over de twee type emissiearme stalvloeren waar de uitspraak van de Raad van State van vanmorgen over ging? Of is dit breder?
- In de presentatie werd bij het punt van beweiden en bemesten gezegd dat hoger beroep een keuze is van de ondernemers. Hij vraagt wie dan oorspronkelijk het beroep bij de Rechtbank Midden Nederland heeft ingesteld. Volgens de spreker was dat de provincie. Is het dan niet aan de provincie om het hoger beroep in te stellen?

Mevrouw Meijer beantwoordt de vragen:

- De voorwaarden voor de PAS-melders zijn nog niet bekend. In IPO-verband zal de provincie in gesprek gaan over de verdeling van de middelen. De provincie weet deels wat zij nodig heeft. De provincie Utrecht is een heel eind op weg met de verificatie van de PAS-melders. Hiermee krijgt men steeds beter inzicht in wie er straks gelegaliseerd moet worden. Ze tekent wel aan dat de stikstofruimte die de provincie zal moeten gaan uitgegeven om de PAS-melders te legaliseren niet meer uitgegeven kan worden in de gebiedsprocessen. Hierover hebben de provincies veel vragen gesteld aan het Rijk.
- Wanneer de provincie eventueel boerderijen wil opkopen houdt zij zich aan de kaders die de Staten heeft meegegeven. Er moet gekeken worden waar de mensen zitten die eventueel een boerderij willen verkopen en of met de ruimte die daardoor wordt vrijgemaakt de PAS-melders gericht geholpen kunnen worden. Hier zit een wisselwerking in waarbij men zich houdt zich aan de kaders.
- Er is besproken dat de boeren binnen hun eigen groep mogelijke oplossingen kunnen bespreken. In verschillende gebieden zijn boeren zich aan het verenigen, zo heeft zij begrepen. Hiervoor kunnen deze boeren om facilitering vragen. Er bij de provincie echter nog geen concrete vraag daarover binnengekomen.

Met betrekking tot de vergunningverlening en de uitspraak van vandaag geeft zij het woord aan de heer Reinierse.

De heer Reinierse antwoordt met betrekking tot de 39 RAV-zaken dat dit breder is dan alleen de types stalvloeren waar de Raad van State vandaag een uitspraak over heeft gedaan. Samen met de andere provincies en het Rijk zal worden gekeken welke gevolgen deze uitspraken mogelijk kunnen hebben voor de andere stalsystemen. Op de vraag over het hoger beroep zegt hij dat hij met zijn opmerking tijdens de presentatie bedoelde hij dat de betreffende aanvragers van vergunningen de keuze voorgelegd hebben gekregen of zij hun lopende vergunningsaanvraag willen voortzetten, ondanks dat hoger beroep. Dat beroep is ingesteld door Gedeputeerde

Staten. Aan de boeren de keuze of dat zij de uitspraak van de Raad van State willen afwachten om voor meer duidelijkheid over de vergunningsplicht bij het beweiden en bemesten in hun specifieke casus.

De heer Eggermont vraagt of hij goed heeft begrepen dat de rode draad in alle presentaties is dat men wacht op acties van het Rijk.

Mevrouw Meijer denkt dat dit een vraag is voor de gedeputeerde.

De heer De Harder hoorde dat er geen helderheid is over de verdeling van gelden voor de legalisatie van de PAS-melders. Hij leest in een brief van 4 augustus 2022 dat het Rijk heeft voorgesteld om dit gelijkelijk over de provincies te verdelen. Hij vraagt of het klopt dat het IPO dan met een alternatieve verdeelsleutel moet komen. Tevens vraagt hij wat het gebiedsprogramma juridisch voor een plantype is. Is dit een programma rondom de Omgevingswet?

De voorzitter meldt dat de eerste vraag door de gedeputeerde zal worden beantwoord.

Mevrouw Meijer antwoordt op de tweede vraag dat het NPLG een programma is onder de Omgevingswet. Er moet nog duidelijkheid komen hoe dat verder wordt vertaald naar de provincie.

De heer De Harder merkt op dat de provincie ook een gebiedsprogramma maakt en vraagt of dit dan een gebiedsplan is.

Mevrouw Meijer antwoordt dat in de wet stikstofreductie en natuurherstel melding wordt gemaakt van het gebiedsplan maar dat het NPLG spreekt van een gebiedsprogramma. Het is straks de vraag of de provincie zich heeft te houden aan hetgeen er in de wet staat, of zich moet houden aan hetgeen er in het NPLG staat. Zij anticipeert op het laatste.

Mevrouw De Widt merkt op dat van meet af aan de afspraak was dat het Rijk zou zorgen dat de PAS-melders gelegaliseerd werden. Inmiddels wordt dit overgeheveld en mag de provincie dit gaan doen. De provincie krijgt hiervoor geld, maar met geld alleen komt men er niet want het oplossen voor de PAS-melders kost stikstofruimte. Ten koste van welke ontwikkelingen gaat dit en wie gaat dit afwegen?

De voorzitter denkt niet dat dit een technische vraag is, maar de vraag is wel genoteerd.

Mevrouw De Boer heeft enkele korte vragen:

- Zij las ergens dat er 240 PAS-melders zijn en zij vindt dit veel voor de provincie Utrecht. Zij vraagt of dit in elke provincie zo is en wat dit betekent qua werklast en dergelijke.
- Er zijn 95 openstaande vergunningszaken. Dit lijkt haar veel. Wat is de gemiddelde doorlooptijd van zo'n zaak?
- Betekenen dit dat de 39 RAV-zaken die met emissies te maken hebben dan direct van de baan zijn?

Met betrekking tot de vergunningen beantwoordt de heer Reinierse de vragen:

- Het aantal van 240 PAS-melders lijkt veel. De aantallen van de andere provincies heeft hij niet scherp en hij weet evenmin wat dit landelijk is. Het legt echter wel een druk op de vergunningverlening en de hoeveelheid werk die gedaan moet worden.
- De gemiddelde doorlooptijd van de vergunningaanvragen heeft hij niet paraat maar dit loopt ruim buiten de termijnen zoals die in de wet zijn gesteld. Dit heeft te maken met de verschillende uitspraken die er komen waarop de aanvragen steeds moeten worden aangepast.
- De 39 RAV-zaken zijn niet meteen van de baan omdat men samen met de andere provincies, het Rijk (ministeries van LNV en I&W) om tafel gaat om te bekijken welke oplossingen er mogelijk zijn en welke kansen men ziet binnen de uitspraken die vandaag gedaan zijn. Binnen deze uitspraken zijn zeker handvatten te vinden om met deze stalsystemen verder te kunnen gaan. Dat is zijn eerste inschatting na een eerste lezing van de uitspraak van de Raad van State.

Mevrouw Van Elteren heeft enkele vragen:

- Met betrekking tot de Habitatrichtlijn hoort zij dat de provincie staat te springen om de vergunningen weer te verlenen, activiteiten mogelijk te maken en de PAS-melders netjes te regelen. Volgens haar staat er in de Habitatrichtlijn dat de provincie eerst maatregelen moet treffen om de stikstofdepositie te verminderen alvorens de ruimte weer te kunnen uitgeven. Zij vraagt of dit hierin voldoende geborgd is en of dit klopt. Wanneer verwacht men op dit punt te zitten, of is hier nog niets over te zeggen?
- In de presentatie vond zij het opvallend dat werd gemeld dat boeren graag willen meedenken. Aan het eind werd echter gemeld dat de agrarische sector nog niet wil meedoen met de gesprekken over de Gebiedsgerichte Aanpak en afwachtend is. Zij vraagt wie bij die gesprekken rond de Gebiedsgerichte

Aanpak de agrarische sector vertegenwoordigt aangezien zij hoort dat er wel degelijk mensen in deze sector zijn die mee willen denken.

De voorzitter geeft aan dat de gedeputeerde de laatste vraag zal oppakken. Zij geeft het woord aan mevrouw Meijer voor de beantwoording van de eerste vraag.

Mevrouw Meijer antwoordt dat de Habitatrictlijn gewoon wordt uitgevoerd. Er zal worden gekeken naar de natuur. Het is niet te zeggen waar het kantelpunt ligt. De provincie moet momenteel maatregelen nemen om te kijken naar de instandhoudingsdoelen. Zij kan geen uitspraak doen hoelang het gaat duren voordat er resultaten zijn bereikt.

Mevrouw Van Elteren vraagt of eerst het kantelpunt bereikt moet zijn voordat men kan gaan denken aan het legaliseren van PAS-melders en het mogelijk maken van activiteiten.

Mevrouw Meijer twijfelt hierover. Zij komt hier nog op terug, of via de gedeputeerde.

De voorzitter meldt dat dit de ronde technische informatiesessie was en schorst de vergadering enkele minuten.

De voorzitter heropent de vergadering en geeft het woord aan gedeputeerde Sterk voor de beantwoording van de overige vragen.

Gedeputeerde Sterk merkt op dat er ontzettend veel onderwerpen vanuit de technische informatie aan de orde zijn gekomen. Zij wil, alvorens een antwoord hierop te geven, eerst een algemener verhaal neerleggen. De provincie wil natuurlijk heel graag verder met waar zij mee bezig was. De provincie ziet de noodzaak voor natuurherstel, wil graag de transitie in de landbouw vormgeven en wil hulp bieden bij het behoud van het vitale platteland. De provincie wil dit graag doen met het draagvlak en de traditie van gezamenlijkheid zoals zij die de afgelopen zeven maanden heeft leren kennen. Hiervoor is helderheid nodig. De provincie wil graag aan de slag en was al aan de slag, maar door de brief van 10 juni is er veel op slot gegaan. De helderheid zou van onafhankelijk gespreksleider Johan Remkes moeten komen en had, vanuit het perspectief op de landbouw van minister Staghouwer moeten komen, die nu geen minister meer is, waarmee ook dat deel onduidelijk is geworden. De provincie had een aantal vragen gesteld aan de minister, waarvan in de presentatie valt te zien dat voor een deel hierop antwoord is gekomen maar voor een deel ook niet.

De provincie heeft volgens de gedeputeerde steeds zitten wachten op het goede moment om te beginnen maar de vraag is wanneer het goede moment gaat komen. Er is nog veel onduidelijk en op de korte termijn lijkt hier niet veel duidelijkheid in te komen. Er zijn nog veel vraagtekens, zegt de spreker, en de druk wordt groter omdat het niet beter gaat met de natuur. Volgende week wil de provincie graag bij de gebiedstafel in gesprek met de partners om te bespreken hoe men de regie gaat herpakken. Gedeputeerde vindt het bestuurlijk ongemakkelijk om nog langer te wachten op wat er uit Den Haag gaat komen.

Tegelijkertijd realiseert de provincie zich volgens de spreker dat het voor sommige partijen moeilijk is om te starten, zeker met de onduidelijkheid die er is. Zij wil graag met collega-gedeputeerde Schaddelee het gesprek bij de gebiedstafel gaan voeren op basis van de moties die in juni zijn aangenomen in de Staten en op basis van de regelingen die zijn aangekondigd om een modus te vinden om de gesprekken weer aan te gaan. Sommige gebiedsprocessen lopen maar in andere gebieden loopt het niet. Formeel heeft de provincie op verzoek van de boeren afgesproken om deze zomer pas op de plaats te maken omdat er veel onduidelijk was. Er is antwoord op een aantal vragen gekomen maar er is ook nog veel onduidelijk. De gedeputeerde zal de commissie over het proces blijven informeren.

De heer Germs interrumpeert en vraagt of de plannen haalbaar zijn. 50PLUS zou het toejuichen om ontwikkelingen die wel voortgang kunnen vinden te blijven oppakken. Dingen die wel kunnen in de gebieden zou 50PLUS graag voortgezet willen zien; alhoewel er de afgelopen week steeds meer onduidelijk is geworden. De spreker adviseert om wat wel kan op te pakken omdat dit de mensen bij het proces betrokken houdt.

Gedeputeerde Sterk is het hier van harte mee eens, vandaar dat bepaalde gebiedsprocessen lopen. Zij is op bezoek geweest bij een gebiedsproces om de deelnemers een hart onder de riem te steken. Tegelijkertijd wil de provincie werken vanuit draagvlak en ziet zij dat het draagvlak op het hogere niveau heel kwetsbaar is. Men moet met elkaar bekijken hoe men hierin verder kan komen.

De gedeputeerde doorloopt een aantal onderwerpen die net aan de orde zijn gesteld:

- Met betrekking tot de haalbaarheid van de planning wordt het steeds lastiger om het gebiedsplan op 1 juli 2023 af te hebben. Zij hoort dit steeds meer om zich heen en het zal sterk afhangen van wat er van de provincie gevraagd wordt om aan te leveren op 1 juli 2023. Aan de provincie zal het niet liggen want de provincie staat klaar. De afgelopen week is de commissie geïnformeerd over de Uitvoeringsstrategie Landelijk Gebied omdat ook de structuur klaar moet staan. GS wil graag aan de slag, verzekert de gedeputeerde, en de deadline is nog ongewijzigd.

- Op de vraag van de heer Westerlaken over welke percentages men het precies heeft antwoordt zij dat in de presentatie is geschetst wat de verschillen en overeenkomsten zijn tussen het Handelingskader en het Nationaal Programma Landelijk gebied. Beide redeneren vanuit de doelstelling van 74% onder de KDW en vanuit het 50% terugbrengen van de emissie. Het verschil tussen beide is dat de wet dit in 2035 gerealiseerd wil hebben en het NPLG uitgaat van 2030. Men wil in ieder geval gaan werken volgens dat Handelingskader. Dat is de opdracht die zij heeft meegekregen. De provincie is op dit moment in gesprek over hoe men hiermee om moet gaan. Dit is overigens iets anders dan de opgave die de provincie van het Rijk heeft meegekregen. Uiteindelijk wil het Kabinet 50% halen. Omdat dit soms anders wordt aangeduid heeft men het over een reductiepercentage van 74%. Dat is eigenlijk iets anders, maar als men dit doorrekent is dit de 50% emissievermindering. Het is tevens 9 kiloton waarover in andere stukken wordt gesproken. Zij merkt dat hier, zelfs aan de kant van de minister, soms verwarring over is. Het is weer een voorbeeld dat eigenlijk niet heel duidelijk is wat er nou precies van de provincies gevraagd wordt en des te meer reden om als provincie de regie misschien zelf te herpakken en aan de slag te gaan.
- In de Gebiedsprocessen zijn mogelijkheden voor meekoppelkansen. Op het gebied van energie liggen bijvoorbeeld kansen voor verdienmodellen van boeren. Dit is met name in de veenweidegebieden. De provincie moet de meekoppelkansen meenemen als het mogelijk is. De provincie heeft hier soms andere vormen van financiering voor. De gedeputeerden bekijken onderling waar zij hun subsidies op kunnen inzetten en elkaar verder kunnen helpen. Het gaat voor een deel om de transitiegelden, maar bij de meekoppelkansen moet de provincie ook slim omgaan met wat er nog meer op tafel ligt. Dit moet in de gebiedsprocessen goed in beeld worden gebracht.
- Zij snapt dat er veel vragen zijn over de PAS-melders. Het is een belangrijk thema waar veel boeren mee zitten. Het leeft enorm onder de mensen die aan het boeren zijn maar van wie de vergunning is afgekeurd. Dit is bijzonder pijnlijk en zij voelt die worsteling. De provincie heeft beperkte ruimte in de gebieden en wil de reductiedoelstelling halen. Het Rijk heeft aangegeven zich verantwoordelijk te voelen en maatregelen te treffen om de PAS-melders te legaliseren, maar intussen gebeurt er niks. De provincie zal straks in de gebiedsprocessen ook met deze boeren te maken krijgen. Deze boeren kunnen bijvoorbeeld niet meedoen met kavelruilen als zij geen legale vergunning hebben. De gedeputeerde vindt het nog steeds een worsteling en wil graag dat de provincie het kan declareren bij het Rijk als zij ruimte vindt. De provincie lost het probleem voor het Rijk op maar ontvangt ook graag stikstofruimte terug als het Rijk zelf ruimte vindt. De gedeputeerde weet niet zo goed hoe dit anders te doen is. De provincie Utrecht gaat met de andere provincies heel goed kijken onder welke voorwaarden zij dit willen gaan toepassen en wat de consequenties daarvan zijn. De verdeling van de middelen is nu 1/12 deel maar de provincie Utrecht zit net iets boven het gemiddelde met het aantal PAS-melders. Zij heeft hiervan een staatje gezien. Men zou inderdaad moeten kijken of de verdeelsleutel recht doet aan de opgave die deze provincie heeft. De provincie heeft momenteel ongeveer 220 mensen in beeld, maar daarmee zijn niet alle PAS-melders in beeld en weet men niet wat bij alle PAS-melders aan de orde is. Daarom kan de provincie volgens de gedeputeerde moeilijk inschatten wat de benodigde stikstofruimte is om deze PAS-melders te legaliseren.

Mevrouw Van Elteren interrumpeert omdat zij een vraag heeft over de PAS-melders en de onderhandelingsruimte met het Rijk. Afgelopen commissievergadering heeft GroenLinks vragen gesteld over het opkopen van boerderijen door het Rijk voor andere projecten, zoals de verbreding van de A27. Is het mogelijk om dat in te brengen bij het Rijk? De provincie lost de PAS-melders op, zegt de spreker, maar tegelijkertijd wordt de bewegingsruimte steeds meer beperkt doordat er door het Rijk boerderijen worden gekocht. De provincie zou moeten aangeven dat zij de PAS-melders doet, als het Rijk stopt met het opkopen van boerderijen in de provincie.

Gedeputeerde Sterk weet niet of zij dit bestuurlijk zover kan krijgen. Gedeputeerde Schaddelee heeft gesproken met RWS en het ministerie zegt dat zij ook een opgave hebben die zij moeten realiseren. Het ministerie krijgt een opdracht en doet dat omdat hun baas het wil. Toch vindt zij dat dit gesprek op het bord hoort van de minister omdat dit het draagvlak in de regio enorm ondermijnt. Het blijft een bijzonder verhaal, zegt de gedeputeerde, dat de provincie steeds van het Rijk hoort dat het geen ruimte heeft en dat het Rijk wel ruimte vindt om rijkswegen en wellicht ook Schiphol in stand te houden of uit te breiden. Zij vindt dit erg wrang en zij wil hier graag over in gesprek.

Mevrouw Van Gilse geeft aan dat nu duidelijk is dat de PAS-melders in beeld zijn en dat de provincie 1/12 van de € 250 miljoen zal krijgen vanuit het Rijk. Er is echter niet in kaart gebracht hoeveel er waarschijnlijk per PAS-melder nodig is in de provincie Utrecht.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat de provincie een idee heeft van wat er nodig is bij de PAS-melders die bekend zijn, maar daarmee heeft de provincie nog niet alle PAS-melders in beeld en kan zij geen totaalbeeld schetsen van wat zij nodig heeft.

Gedeputeerde Schaddelee geeft aan dat hier in algemene zin bijna niets over te zeggen valt omdat er veel verschillende PAS-melders zijn, waarbij men niet alleen per PAS-melder een opgave heeft, maar ook de omvang van de opgave van de locatie een grote rol speelt.

De heer Westerlaken heeft twee aanvullende vragen met betrekking tot de PAS-melders:

- Worden niet-agrarische PAS-melders op dezelfde manier behandeld als agrarische PAS-melders?
- Bij de vaststelling van de Wet natuur en stikstof is volgens hem uitgesproken dat het Rijk zich verantwoordelijk achtte voor de legalisering van de PAS-melders. Op een gegeven moment is dit verschoven naar de provincies. Hij vraagt of dat budget dat toen bedacht is bij het Rijk (dat men nodig zou hebben voor de legalisering van de PAS-melders) één-op-één is doorgeschoven naar de provincies nu zij die taak hebben gekregen. Of is dit een decentralisatie met korting, zoals gebruikelijk bij het Rijk?

Geduceerde Sterk antwoordt op de tweede vraag dat er volgens haar een soort versnelling is gemaakt. Er wordt geld naar voren gehaald om dit te regelen. Zij wil het antwoord van de ambtenaar afwachten omdat zij dit niet helemaal scherp heeft. Op de eerste vraag wil zij eveneens het antwoord vanuit de ambtelijke ondersteuning afwachten.

Gedeputeerde Sterk vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Over de doelen zijn niet veel specifieke vragen gesteld. Op de vraag of stikstof leidend is antwoordt zij dat alle vier de opgaven leidend zijn. Uiteindelijk moeten op alle vier de opgaven doelen gerealiseerd worden die moeten landen in het Provinciaal Gebiedsprogramma. Hierin moet de provincie aangeven hoe zij denkt de doelen te behalen. Op basis daarvan krijgt de provincie de financiering.
- Over de rechtszaak is al het nodige gezegd.
- Met betrekking tot de betrokkenheid van andere partijen zijn de waterschappen de trekkers van de doelen rondom water. Daarom wil de provincie dat de waterschappen heel nauw in deze processen zijn betrokken. De provincie schrijft samen met hen de Uitvoeringsstrategie Landelijk Gebied en zij hebben hier een belangrijke rol in.
- Op de vraag over de onafhankelijkheid van de voorzitters van de gebiedsprocessen en de regio's antwoordt zij dat op regioniveau de sturing wordt gegeven. In de gebiedsprocessen vindt veel meer de uitvoering plaats. Uitgangspunt is dat er een onafhankelijke gespreksleider moet zijn. De provincie is een van de partners die in gesprek maar heeft niet de regie. De provincie heeft alleen de regie op provinciaal niveau waarin men uiteindelijk het gebiedsprogramma vaststelt. Deze vaststelling gebeurt samen met andere partijen en de provincie heeft de eindverantwoordelijkheid. De onafhankelijke personen kunnen mensen zijn uit een organisatie waarin het gebiedsproces vertrouwen heeft, maar dit kunnen ook externe mensen zijn. Dit zal wisselen. Soms hebben mensen in een bepaald gebied deze positie al. Zij kan zich voorstellen dat mensen vanuit O-gen al actief zijn in de provincie en hier een goede rol in zouden kunnen spelen. Het is van belang dat niet de provincie maar het polderniveau waar de gebiedsprocessen plaatsvinden deze beslissing neemt. Hetzelfde geldt ook voor het regioniveau. Het is belangrijk dat daar een onafhankelijke voorzitter is. Uiteindelijk bepalen de partijen met elkaar wie dat is en of de voorzitter van binnen- of van buiten komt.

De heer Hazeleger merkt op dat dit hem als muziek in de oren klinkt. In de presentatie stond echter gebiedscoördinatoren (medewerker provincie) vermeld. Daarom stelde hij deze vraag.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat dit waarschijnlijk niet in de goede context is gelezen. Zij vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Op de vraag hoe het zit met de koplopers antwoordt zij dat de provincie in het Handelingskader spreekt over broedplaatsen waarin men dingen wil laten uitdenken. Er is voorgesteld aan de boeren om zelf na te denken hoe een gebiedsproces eruit zou kunnen zien wanneer men bijvoorbeeld te maken heeft met boeren die al een stap hebben gezet. Zij kan niet zeggen hoever men hiermee is omdat de zomer net achter de rug is en de gesprekken nog moeten opstarten.
- Op de vraag over extern salderen en rechterlijke uitspraken antwoordt zij dat er momenteel geen recente uitspraken zijn over extern salderen. Bijna niemand past het toe omdat iedereen bang is dat dit uiteindelijk niet geldend is. Daarnaast is het nog steeds lastig om extern salderen goed te onderbouwen. Dit heeft te maken met de additionaliteit die men moet onderbouwen. Daarom is het van belang om natuurdoelanalyses te hebben die de motivatie geven waarmee men kan aantonen dat het extern salderen inderdaad geen verslechtering oplevert maar het wel mogelijk is om de vergunningverlening op gang te helpen.

Gedeputeerde Sterk meldt dat zij in de tweede ronde zal terugkomen op de vraag van de heer Westerlaken.

De voorzitter deelt mee dat er in principe maar één termijn zal worden gedaan voor vragen die de commissie alsnog wil stellen. De eerste termijn begint nu.

Mevrouw Van Elteren begint met een reminder dat een van de vragen die zij gesteld heeft over de tegenstelling ging dat er in het begin van de presentatie gezegd werd dat er zelf boeren opbellen die willen meedenken en meehelpen. Aan de andere kant werd gezegd dat de agrarische sector nog even afwacht om mee te denken. Zij vraagt wat precies de agrarische sector is en hoe deze vertegenwoordigd is. De gedeputeerde zou deze vraag oppakken omdat het een politieke vraag was. De tweede vraag zoemt in op de uitspraak van de Raad van State. Deze uitspraak heeft specifiek betrekking op twee stalsystemen waarvoor de provincie Utrecht in iedere geval vergunningen had verleend. Zij hoorde dat er nog verder wordt gepraat over de precieze gevolgen van deze uitspraak. Zij vraagt of de provincie ervan kan uitgaan dat een vergelijkbare redentatie geldt voor andere stalsystemen waarbij ook twijfel is over de effectiviteit, of dat daarvoor het hele traject weer doorgegaan moet worden omdat men daar veel verder is. Zij adviseert om ervan uit te gaan dat dit voor alle systemen geldt in plaats van dezelfde fout te maken met andere systemen.

De heer Hazeleger sluit zich volledig aan bij de uitspraak van de gedeputeerde: "Misschien moeten we zelf de regie maar eens gaan pakken". Hij denkt dat dit echt zo is. Als voorbeeld noemt hij de provincie Overijssel waar gedeputeerde Ten Bosch dit gedaan heeft. Hij denkt dat de provincie Utrecht de agrarische sector op korte termijn in beweging kan krijgen wanneer de provincie zelf helderheid schept dat er niet te wachten valt op de minister. Hij heeft het plaatje bekeken en wanneer men moet wachten tot men dit allemaal op een rijtje heeft lukt het niet om juli 2023 te halen. Wanneer de provincie met de informatie die zij nu heeft een paar piketpaaltjes zet en de boeren vraagt of dit acceptabel is dan heeft de provincie zelf de regie gepakt en weet zij hoe zij met het Handelingskader dat gebied ingaat. Volgens hem kan de provincie dan meters maken, zeker wanneer de provincie de PAS-melders erbij heeft gekregen waarmee zij aan de boeren wat heeft te geven. Hij vindt het een laffe actie van het Rijk om de PAS-melders naar de provincie af te schuiven. Aan de andere kant is de kans dat er iets met de PAS-melders gebeurt daardoor substantieel toegenomen omdat hij meer vertrouwen heeft in de provincie dan in het Rijk. Voor de PAS-melders wil hij meegeven dat het belangrijk is om ervoor te zorgen dat er goede afspraken komen zodat de provincies niet bij elkaar boerderijen gaan weggopen, en vooral dat het Rijk stopt met de stroopacties in het landelijk gebied. Dit mag wat hem betreft vertaald worden als een keiharde eis naar het Rijk. De provincie wil best iets doen met de PAS-melders als het Rijk stopt met het rare gedoe met de boerderijen voor de A27. Hij is blij met wat de gedeputeerde zei over de gebiedscoördinatoren en hij zal dit citaat rechtzetten. Er staat letterlijk in de presentatie dat de provincie gebiedscoördinatoren levert per gebied. Hij gaat ervan uit dat de spreektekst van de gedeputeerde geldt en daar is hij blij mee.

Mevrouw Van Elteren vindt het goed om te horen dat zij en de heer Hazeleger eruit komen als het gaat om de strooptocht vanuit het Rijk. Zij heeft nog geen antwoord gehad op de vraag of het klopt dat de provincie bij de Habitatrichtlijn eerst maatregelen moet treffen om de stikstofdepositie te verminderen voordat zij de ruimte weer kan uitgeven.

De heer De Harder vraagt met betrekking tot de strooptocht rond de A27 of men nog meer van dit soort acties kan verwachten op andere dossiers.

Mevrouw Van Gilse heeft een aantal vragen:

- Er zijn een aantal gebeurtenissen waardoor agrariërs nog meer in onzekerheid zitten dan ze eigenlijk al zaten, waaronder de derogatie die niet meer mag. Dit brengt veel kosten met zich mee voor de agrariërs. Kennelijk wil het Rijk hier iets voor compenseren maar er is vooralsnog veel onzekerheid. Het lijkt tevens in de hand te werken dat er nog meer gebruik gemaakt gaat worden van kunstmest. Hoe kijkt de gedeputeerde daarnaar en naar de gevolgen die dat kan opleveren?
- Deze situatie kan wellicht bevorderen dat agrariërs graslanden gaan omzetten in maisvelden voor meer maisteelt. Hoe ziet de gedeputeerde dit en de gevolgen daarvan?
- Is met betrekking tot de uitspraak van vandaag al meer bekend hoeveel agrariërs dit type stalsystemen in de provincie Utrecht hebben, en hoeveel vergunningen daarvan mogelijk nog niet onherroepelijk zijn?
- Het is belangrijk dat de verschillende partijen samenwerken om de juridische borging voor elkaar te krijgen omdat een van de belangrijkste zaken is waar nu de nadruk op moet liggen. Hoe denkt de gedeputeerde samen te werken met bijvoorbeeld de wetenschap, het Rijk en LTO op de juridische borging?
- Zij had eerder in de technische briefing de vraag over de reële planning gesteld en vindt het fijn om te horen dat het niet aan de provincie ligt omdat de provincie juist hard aan de slag wil. Januari klinkt wel heel dichtbij. Gaat januari lukken als in oktober sommige doelen nog komen?
- Hoe verhouden de natuur- en klimaatdoelen zich tot elkaar? Is dit een opstapeling of zijn dit volledig losse doelen?
- Zij had nog geen antwoord op haar vraag over de definitie van de koplopers. Er zijn in Utrecht veel boeren die al jarenlang veel doen en best vooruitlopen waarbij dit toch niet lijkt te tellen. Zij krijgen alsnog enorme reductiepercentages. Is er al een definitie bedacht wie wel/niet vallen onder de koplopers?

Mevrouw De Widt hoort mevrouw Van Gilse zeggen dat de uitspraak over de derogatie tot grote onzekerheid bij de boeren leidt. Zij begrijpt hier niets van want de uitspraak is glashelder. De derogatie gaat ervan af en wordt in drie jaar afgebouwd. Dan weten de boeren toch precies waar zij aan toe zijn wat betreft de mest?

Mevrouw Van Gilse antwoordt dat er veel kosten op de boeren afkomen. Dit geeft onzekerheid. Het gebruik van kunstmest gaat misschien toenemen of zij gaan iets anders met hun land doen. Zij denkt dat hier veel onzekerheid bij komt.

De voorzitter geeft het woord aan gedeputeerde Sterk voor de beantwoording van de vragen.

Gedeputeerde Sterk beantwoordt de vragen:

- Allereerst wil de gedeputeerde duidelijkheid verschaffen op een punt dat eerder aan bod kwam. Er is een gebiedscoördinator, dat is een onafhankelijk gespreksleider, en daarnaast is er een ambtelijke ondersteunende coördinator die helpt bij de organisatie. De voorzitter die het plan- en de gesprekken coördineert is een onafhankelijke gespreksleider. Waar deze vandaan komt bepaalt de partijen in het gebiedsproces.

De heer Hazeleger stelt voor om deze functie voortaan secretaris te noemen.

Gedeputeerde Sterk vindt dit een goed voorstel aangezien dit verwarring voorkomt.

Gedeputeerde Sterk vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Zij meent dat zij uitgebreid is ingegaan op de vraag omtrent boeren die bellen en interesse tonen. Zij heeft aangegeven dat er veel processen zijn waarbij boeren aangeven dat zij graag verder willen. Zij bellen de provincie en geven soms persoonlijk signalen af dat zij wel willen. Soms kan dit ook, maar dat hangt samen met het thema. Soms heeft zij met de agrarische sector te maken in de vorm van stikstofcollectieven. Daarvan is afgesproken om dit tijdelijk stil te leggen. Hopelijk kan de provincie met het pakken van de regie weer voortgang gaan boeken.

Mevrouw Van Elteren concludeert dat de boeren die mee willen denken niet onder het kopje agrarische sector vallen. Zij dacht dat dit de hele sector was maar het gaat om vertegenwoordigers uit de sector die in bepaalde collectieven zitten.

Gedeputeerde Sterk beaamt dit en vervolgt de beantwoording:

- Vandaag heeft de Raad van State een uitspraak gedaan over twee typen emissiearme stalvloeren. Dit zijn het type stalvloer dat het meest in Nederland worden toegepast. De provincie heeft altijd vergunningen verleend op basis van het landelijke registratiesysteem totdat de rechter, nadat men in beroep was gegaan, heeft aangegeven dat er twijfel is of hetgeen verondersteld wordt dat hieruit komt ook echt zo is. Dit heeft gevolgen voor de berekening van de stikstof. Vanaf dat moment heeft de provincie gezegd dat zij hiermee stopt maar wel in hoger beroep gaat omdat de provincie denkt dat deze berekening wel rechtmatig is gedaan en klopt. De provincie wilde een uitspraak van de hoogste rechter hebben omdat dit verstrekkend is voor heel Nederland. Daarom kijkt heel Nederland met belangstelling naar de provincie Utrecht omdat dit enorme consequenties heeft. Wat de consequenties zijn voor de andere emissiearme stalvloeren weet men op dit moment niet. Daarover moet de provincie Utrecht in gesprek met de andere provincies en het Rijk. De gedeputeerde kan daarom op dit moment niet zeggen wat de consequenties zijn van deze uitspraak. Het is overigens niet gezegd dat het niet mogelijk is om emissiearme stalvloeren te gebruiken. Het heeft ermee te maken dat de rechter heeft gezegd dat de berekeningen niet kloppen. Als men de berekeningen aan zou passen zou men nog steeds deze innovatie kunnen gebruiken. Dat zou uitgelegd kunnen worden als goed nieuws maar het is de vraag wat dit uiteindelijk oplevert ten opzichte van een reguliere vloer. Op deze vragen moet men antwoorden krijgen.
- Zij bedankt de heer Hazeleger voor de aansporing om de regie te pakken. Zij voelt zich nog meer gestimuleerd om dit te gaan doen.
- Het is van belang om goede afspraken te maken rondom de PAS-melders.
- Zij zal aangeven dat het Rijk moet stoppen met de stroopacties. Zij weet niet of dit gaat lukken maar het is voor iedereen duidelijk dat de provincies hier veel last van hebben en dat dit een ingewikkeld verhaal is dat onze eigen aanpak frustreert.

De voorzitter interrumpeert en meldt dat de heer Eggermont in de chat vroeg hoe realistische het voorstel van de heer Hazeleger is.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat zij dit kansrijk acht. Men wil uiteindelijk verder met draagvlak en men zal elkaar hierin moeten vinden.

De voorzitter geeft aan dat de heer Eggermont ook vraagt of hij vanuit de presentatie goed begrepen heeft dat de provincie uiteindelijk op acties vanuit het Rijk zit te wachten.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat zij heeft aangegeven dat de provincie dit lange tijd heeft gedaan vanuit de gedachte dat er snel duidelijkheid zou komen. De provincie had gehoopt op een brief met perspectief voor de boeren, waarvan men twee dagen geleden nog dacht dat die er op 9 september zou zijn. Alles leek erop dat er voortgang in zat maar men moet constateren dat er nog veel zaken zijn waarop men zit te wachten. Het is de vraag of de provincie blijft wachten op helderheid; maar welke helderheid is dit dan en wanneer krijgt de provincie dit? De provincie heeft te maken met deadlines en heeft ondertussen natuur die achteruitgaat, en landbouwsector die schreeuwt om duidelijkheid en perspectief. Zij denkt dat het goed is dat de provincie hier zijn verantwoordelijkheid in neemt en met de gebiedspartners naar oplossingen gaat zoeken. Dat is haar inzet op dit moment en dat is wat zij aan de gebiedstafel wil bespreken.

De heer Eggermont merkt op dat de vraag van de heer Hazeleger ging over Overijssel en hij vraagt hoe de gedeputeerde daar tegenaan kijkt. Hij hoort in haar antwoord dat zij nog op heel veel dingen wacht.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat men van andere provincies wil leren, maar vooral wil kijken wat de provincie Utrecht hierin al heeft staan. Er ligt al veel. Hier is in juni over gesproken en de Staten hebben haar een aantal opdrachten meegegeven. Volgens haar moet men hiermee bekijken hoe de provincie de regie weer kan pakken en gezamenlijk aan tafel kan komen te zitten. Zij zegt niet dat dit gemakkelijk is omdat hier meer mensen voor nodig zijn. In deze fase zit men momenteel.

Gedeputeerde Sterk vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Op de vraag over derogatie antwoordt zij dat veel van dit soort vragen voor de minister van Landbouw zijn bedoeld. Zij kan wel zeggen dat zij vandaag een boer sprak die emotioneel was over de gevolgen van derogatie. Voor hen betekent dit dat hij bezig was met kringlooplandbouw en nu voor € 15.000 tot € 20.000 zijn mest waarschijnlijk naar Zeeland moet gaan verplaatsen omdat dit de enige plek is waar dit nog naar toe kan. Hij heeft een inkomen van € 25.000 per jaar om zijn gezin van te voorzien en hij moet nu ook nog duurdere kunstmest aan gaan kopen die hij wel op het land mag strooien. Dit is het dilemma waar vel boeren op zit moment in zitten. Men kan zeggen dat zij weten dat dit besluit eraan zat te komen en dat dit wordt afgebouwd maar het is wel een persoonlijk drama voor de boeren. Zij vindt dat het Rijk de verantwoordelijkheid heeft om hier op een goede manier naar te kijken want dit zijn de vraagstukken die nu ontstaan.
- De koplopers had zij in de eerste termijn al benoemd. Dat is een belangrijke motie en tegelijkertijd is het ingewikkeld hoe men dit gaat doen. Zij had aangegeven dat GS heeft voorgesteld om in een broedplaats (een soort functie die in het Handelingskader is opgenomen) aan de boeren te vragen na te denken hoe zij dit zien en hoe zij hiermee zouden kunnen omgaan in gebiedsprocessen. Zij hoopt dat hier een antwoord op komt. Dit antwoord zal waarschijnlijk komen als het proces weer wordt opgestart.
- Op de vraag of niet agrarische PAS-melders dezelfde behandeling als agrarische PAS-melders krijgen antwoordt zij dat in principe alle PAS-melders op dezelfde wijze dezelfde behandeling krijgen. In de provincie Utrecht is er één niet-agrarische PAS-melder, dus dat is te overzien.
- Op de vraag of het budget van destijds wordt doorgezet antwoordt zij dat niet bekend is hoe hoog het budget bij het Rijk was. Zij weet dus niet of de provincie hetzelfde bedrag krijgt. Voor zover zij weet is er nog nooit een raming gemaakt voor de kosten van de legalisatie van PAS-melders. Er is alleen vastgelegd dat het Rijk verantwoordelijk is voor de oplossing. Het is de vraag is of de € 250 miljoen die men uitspreidt over de provincies voldoende is.

De voorzitter vraagt of de vragen hiermee zijn beantwoord.

Mevrouw Van Elteren meldt dat haar vraag over de Habitatrictlijn nog niet beantwoord is.

De heer De Harder vraagt of er omtrent andere zaken verwacht kan worden dat het Rijk boeren zoekt om op te kopen.

Mevrouw Van Gilse vraagt om een definitie van de koplopers en hoe de gedeputeerde dit zelf ziet.

Gedeputeerde Sterk beantwoordt de vragen:

- Koplopers zijn boeren die hun nek hebben uitgestoken, die hebben geïnvesteerd in biologische of kringlooplandbouw. Dit staat ook in een motie die door de Staten is ingediend en is aangenomen. Voor hen is de ruimte relatief klein om minder stikstof uit te storen. De vraag is hoe men deze boeren behandelt in de gebiedsprocessen. Dit zijn de koplopers omdat zij de transitie voor een deel al hebben vormgegeven. Het is best een ingewikkeld gesprek om te voeren en daarom vraagt zij aan de boeren in de gebiedsprocessen met elkaar te kijken hoe zij dit zelf zien.

- Over de zogeheten strooptochten van het Rijk meldt zij dat het project A1 bij Hoevelaken een volgend Rijksproject in de provincie is. Er zijn nog meer rijksprojecten te bedenken, waar stikstof voor nodig kan zijn, die het Rijk dan uit het landelijk gebied van de provincie zouden kunnen halen.
- Op de vraag of de provincie met betrekking tot de Habitatrichtlijn eerst ruimte moet maken en het dan moet uitgeven, antwoordt zij dat de ambtenaren hier niet een eenduidig antwoord op geven. Er wordt sowieso ruimte gemaakt omdat de provincie alleen stikstofruimte kan vergeven als zij extern salderen toepast. De regel bij extern salderen is altijd dat de 30% wordt afgeroomd. Dit gaat automatisch naar de natuur. Vervolgens is noodzakelijk dat men kan aantonen dat de natuur erbij extern salderen niet op achteruit gaat. De Habitatrichtlijn is geënt op de N-2000 gebieden en op de instandhoudingsdoelen daar. Hier wordt uiteindelijk ook naar gekeken als het gaat over de impact van de stikstof. Er wordt dus altijd afgeroomd voor de natuur; en door dit te doen houdt de provincie ruimte over voor andere ontwikkelingen. Het additionaliteitsprincipe houdt in dat men moet kunnen aantonen dat de natuur er niet op achteruit gaat. Er zijn natuurdoelanalyses nodig om aan te kunnen tonen dat hetgeen men heeft niet slechter wordt. Op basis daarvan worden vergunningen afgegeven.

Mevrouw Broere merkt tot slot op dat zij zich diep schaamt dat zij in Nederland woont. De manier waarop men met de boeren omgaat vindt zij schandalig en niet te geloven.

De voorzitter bedankt allen voor de aanwezigheid. Zij bedankt vooral de ambtenaren voor de presentaties en de adviezen en sluit de vergadering.